De még sem panaszkodhatik az igazgató választmány, mert a régi módszer, az ajándékozás, most is gyarapította a gyűjteményeket több értékes tárgygyal.

A könyvtárban a vallási-, bölcsészeti- és neveléstudományi szak 12 művel, 15 kötetben; a nyelvtudományi- és szépirodalmi szak 18 művel, 18 kötetben; a történelmi-, földrajzi- és jogi szak 32 művel, 34 kötetben; a természettumányi szak 4 művel, 7 kötetben; a társadalmi művek 35 művel, 52 kötetben gyarapodtak. Folyóiratok: Magyar Könyvszemle, Nagy Iván, Tanügyi Szemle, Természet, Századok. Ezeken kivűl a magyar országgyűlés képviselőháza kiadványai: Jegyzőkönyvek, Naplók, Irományok; a m. kir. állam-nyomda sajtó termékei: állami költségvetések, zárszámadások, törvények, rendeletek stb.

Az oklevéltár gyarapodott leginkább hatolykai Pótsa József cs. és kir. kamarás, v. b. t. t. és a muzeum elnöke a hatolykai Pótsa-család már a megelőző években is nagyobb számmal beadott oklevelei mellé a múlt évben is 1350 oklevelet adott be, melyek Háromszék és a Székelyföld XVI—XIX. századi viszonyait jellemzik. Ezen kivűl még 42. oklevelet adtak a levéltárnak.

Az éremtár 6 ezüst, 20 réz, 1 bronz éremmel gyarapodott. A régiségtár: kőeszköz 3 drb., agyagedény ép és töredezett 15 drb., bronz eszköz 3 drb., vaseszköz egy drb., katonai felszerelés 1 drb., vadászeszköz 1 drb. (lőportartó), állatcsont 2 drb szerzeménynyel.

A térképgyűjtemény egy igen érdekes, 1810. évben Magyarországról és Erdély Nagyfejedelemségéről készített és a legfelsőbb katonai hatóságtól jóváhagyott katonai térképpel. Érdekes különösen azért, mert a szász városok és községek neve vagy magyar, vagy középkori latin nevökön vannak írva. Igy például Brassó = Corona, N.-Szeben = Cibinium; de Segesvár = Segesvár, Földvár = Földvár, Szász-Sebes = Szász-Sebes, Szászváros = Szászváros. Ezt a katonai térképet a jelenleg Beszterczén állomásozó barsti lovag Forget Henrik m. kir. honvéd százados és zászlóalj parancsnok, kinek atyai öröksége volt, ajándékozta Pótsa József cs. és kir. kamarás, v. b. t. t. főispán és a muzeum felügyelőbizottsági elnökének, ő nagyméltósága pedig a muzeum térkép gyűjteményét gazdagította evvel a térképpel.

A képtár 2 képpel szaporodott: szegedi Maszák Húgóné szül. márkusfalvi Barabás Ilona ajándékozta édes apja mellképét, fényképről sajátkezűleg kiszínezve és édes apja által festett olajképet, mely apja három leánytestvérét ábrázolja. *Domján István.*

A kolozsvári jótékony nőegylet történetéből.

Hogy milyen buzgósággal és áldozatkészséggel fáradoztak az erdélyi aristocratia nőtagjai a kolozsvári nőegylet megalakítása körül, arról számos történeti feljegyzés mellett élénk tanúságot tehet az alábbi levél is.

Csáky Rózália grófnő levele ez, melyet 1824. október 20-án intézett Kolozsváról *Lázár* Benedekné grófnőhöz, a ki akkoriban a hunyadmegyei Benczenczen tartózkodott. A levélben, melynek modora elárulja írójának művelt, nemes kedélyét, Csáky grófnő arra kéri barátnőjét: venné rá a levélíró nagynénjét, báró Orbánnét, hogy álljon be a szenvedők segítésére alakult jótékony társaságba. Ebből a levélből is látni, mennyire szívén viselte ez a jóságos szívű nagyasszony a Kolozsvárt akkoriban megalakult jótékony egylet humánus ügyét. A Lázár grófnéhoz intézett levelen kivűl Csáky grófnőnek még számos hasonló tartalmú sorait őrzik Erdély főnemes családjainak levéltárai. Az első kolozsvári jótékony nőegylet fáradhatatlan megalakítójának emlékét sokáig fogják ébren tartani e nemes buzgalommal írt, agitáló levelek.

A levél teljes szövege a következő:

Kolozsvár, 20-dik okt. 824.

Kedves Lázárné! Nagy köszönettel vettem kedves uradnak tudósítását az új joltevőnénk iránt. Már téged is kérélek édes Máriskóm, talán nem kevésbé szerentsés leszek nállad is; méltóztasd kéztsokolásom mellett megmondani nagyon tisztelt néném B. Orbánnénak, hogy idegen dámák is állottak bé társaságunkba a szenvedő ember társaink javára; annyival inkább remélhetyük ő nagysága ki nem huzza magát, mivel birtokos itten Kolozsvárt, Harasztos is közél vagyon, a honnét azon kevés culinarét bé parantsolhattya, a 18 R. forintot pedig egy oljan gazdag dáma bizonyosan kevésnek tarttya. Én kötelességemnek ösmérem meginstálni, ha méltóztatnék ezen igérő tzédulát nékem becses neve aláírásával visszaküldeni, egészen boldoggá tészen; ha pedig tsak felét, vagy negyed részét adja, az is nagy grátzia. Különösen kérlek arra figyelmessé tenni nénémet, hogy tsak egy esztendőről szól az igéret, több esztendőre nem kötelez senkit. Mikor szokott kellemetes kedvében lészen, instállak akkor hozd elé kérésemet, reméllem, ha kosarat ád is, reám ezen bátorságomért meg nem nehéztel. Reád haraghatnánk édes Máriskó, a feredőn még jobbatska voltál, de Branyitskán, Iljén felénk sem jöttél; utazásunk pedig oljan nagy derenduccal ment, hogy bé nem térhettünk sem hozzád, sem a néném kéztsokolására. A verseket tsakugyan megtanultuk és gyakran mondattuk Susival aló marsch in Sub hinein. Adieu kedves Máriskó, az Uram tsokol, én pedig állandóul maradok alázatos atyafi szolgálód

CSÁKY ROSÁLIA.

Gyermekeim tsokolják kezeidet. Janit mindnyájan öleljük.

Ha a sapkák elkészültek, kérlek méltoztasd elküldeni, mivel ezen hónap végével a számadásokat ki kell nyomtattatnam.

Czímirata: A Madame Madame la Comtesse Marie de Lázár.
née Comtesse Bethlen â Benzenz.

Közlésre beküldte: *ifj. Téglás Gábor.*

Dr. Lázár Béla előjegyzési ívet bocsát ki kritikai tanúlmányaira. 1896-ban jelent meg „*A tegnap, a ma és a holnap*“ czím alatt e kritikai tanúlmányok első sorozata, melynek erkölcsi és anyagi sikere remélni engedi, hogy a fiatal kritikus tanúlmányainak ez újabb sorozatát hasonló elismeréssel fogja a sajtó és a közönseg fogadni. E II. kötet tartalma: Ruskin, Guy de Maupassant; lira: Petőfi, Vajda János, A 90-es évek lirája. Elbeszélés: Iványi Ödön, A 90-es évek elbeszélése, Ujabb tárczaírók. Dráma: Ibsen, Szigligeti és a modern dráma. Az előjegyzők részére a mű ára 2 korona, bolti ára 3 korona, mely Grill Károly csász. és kir. udv. könyvkereskedésébe (Dorottya-utcza 4. szám) intézendő.

Szerződés

az Erdélyi Múzeum-Egylet és a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium között.[1]

Az Erdélyrészi Múzeum-egylet és a kolozsvári magy. kir. Ferencz József tudomány-egyetem főhatósága: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium közt 1872-ben kötött és jelenleg is fennálló szerződés hatályon kivűl helyeztetvén, a szerződő felek között a kölcsönös szolgálmányok és kötelezettségek iránt a következő új szerződés köttetett:

1. A Muzeum-egylet a maga jelen önállóságát és önkormányzatát a felsőbb helyen megerősített alapszabályai értelmében jövőre is a maga teljes épségében sértetlenűl fentartja, vagyonát önállóan kezeli, gyűjteményei fenntartásáról, gyarapításáról függetlenűl rendelkezik, azonban összes gyüjteményeit, tulajdonjoga fentartása mellett a kolozsvári kir. Ferencz József tudomány-egyetem használata alá bocsátja a következő feltételek alatt:

2. A muzeum könyv- és kézirattára az egyetemi könyvtárral úgy jő kapcsolatba, hogy egymással össze nem elegyitve, hanem mint külön tartott, de együvé tartozó két könyvtár az egyetemi könyvtárigazgató kezelése és felügyelete alatt álljon. A könyvtárigazgatót a közoktatásügyi m. kir. minister nevezi ki és fizeti, de hivatalos felelőssége a két könyvtár irányában tökéletesen egyenlő; e szerint:

a) a muzeum könyv- és kézirattára külön lesz lajstromozandó, könyvei és kéziratai a Muzeum-egylet külön bélyegzőjével lesznek jelölendők; a gyarapitás és kezelés tekintetében a múzeum-egyleti útasitások maradnak érvényben.

b) A könyvtárigazgató mellett a Múzeum-egylet tartani fog egy szabályszerüen választott és a saját pénztárából fizetett segédkönyvtár-

---

[1] E szerződés eddigelé még kinyomatva nem lévén, az Erdélyi Múzeum-Egylet választmánya határozatából közöljük.

nokot, a ki a muzeumi könyvtár külön teendőivel lesz megbizva, de mint ilyen, a könyvtárigazgatónak lesz alárendelve és egy szolgát;

c) A könyvtár használatára nézve irányadó az egyetemi tanács és a Muzeum-egylet igazgató választmányától közösen és egyetértően megállapitott és felsőbb helyen megerésitett ügyrend és utasitás;

d) A könyvtár számára megkivántató helyiséget, egy dolgozó szobát és egy könyvtári szolga számára szállást a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister szolgáltat. Az olvasó termekről és azok butorzatáról, valamint az összes helyiségek fűtéséről és világításáról az egyetem gondoskodik.

3. A többi gyüjteményeit a Muzeum-egylet használat végett az átadó és átvevő által aláirt pontos leltár mellett és tulajdonjogát ugy a meglevő tárgyakra, mint a sajátjából ezután beszerzendőkre csorbitatlanul fentartva, átadja az egyetemnek oly kikötéssel, hogy:

a) az egyletnek joga lesz minden gyüjtemény mellé egy-egy segédőrt választani, a ki azonban e gyüjtemény kezelésében az illető szaktanitásnak, mint a gyüjtemény kezelésében az illető szaktanárnak, mint gyüjtemény főőrének alája lesz rendelve, a segédőrt a Muzeum-egylet fizeti;

b) a gyüjtemények az egyleti szabályok értelmében az őrrel egyetértőleg meghatározandó bizonyos napokon és órákban közlátogatásra nyitva tartandók a nagy közönségnek;

c) az egyes gyüjtemények mindenikében két-két külön leltár vezettetik, a melyek egyike a muzeum, másika az egyetem tulajdonához tartozó tárgyakat foglalja magába;

d) a muzeumegyleti választmánynak fenmarad az a szabályszerü joga, hogy a muzenm gyüjteményeit időszakonként leltár szerint számba vétethesse;

e) e gyűjteményeket átvevén az egyetem gondoskodik helyiségekről azok számára, kellő tekintettel az eshető szaporitásokra, nemkölönben a kellő dolgozó helyiségekre, önként értetődvén, hogy a szükséges szekrényekről és állványokról a Muzeum-egylet és az egyetem különkülön gondoskodnak a maguk saját gyüjteményeik számára;

f) az e gyütemények kezelése és fenntartása körül szükséges segéd- és szolgaszemélyzetet az egyetem állitja be és fizeti, éppen ugy azok a költségek is az egyetem rovására fognak esni, a melyeket e gyüjtemények netalán szükséges átköltöztetése fog igénybe venni.

4. A könyvtárigazgató és a gyüjtemények őrei hanyagsága vagy mulasztása által a muzeum könyveiben és gyüjteményeiben okozott károkért az illetők személyes felelősségén kivül a m. kormány vállal kezességet

5. A muzeum kertje a benne levő minden épületekkel együtt teljes tulajdon gyanánt átmegy a m. kormány, illetőleg az állam bir-

tokába egyetemi czélokra való teljesen szabad felhasználás végett oly kikötéssel azonban, hogy a kertben felállitott Mikó-emlék fenntartása az egyetem terhére esik és az emlékszoborhoz férhetés a látogató közönség számára szabadon nyitva tartandó. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek korlátlan szabadsága van a kert arra való részeiben- és helyein tetszése szerint épületeket emelni az egyetem különböző intézzetei számára. A Muzeum-egylet előre és mindenkorra lemond az épületekhez bármi czimen való tulajdonjog igényéről.

6. Az állam a Muzeum-egyletnek a fenn elésorolt szolgálmányokért az egylet tudományos czéljai előmozditására biztositja az 1872. óta fizetett évi 5000 (ötezer) osztrák értékü forintot, a mely összeg ugy mint eddig évnegyedes utólagos részletekben fog szabályszerü nyugtára az egylet szabad rendelkezésére kiadatni.

7. Azok a szaktanárai az egyetemnek, a kik az átadott gyüjtemények őrei lesznek, valamint a könyvtár igazgatója is mint olyanok egyszersmind rendes tagjai lesznek a muzeum-egylet igazgató választmányának és az egylet tulajdonát tevő tárgyakra nézve az egyleti választmány mindazon intézkedéseihez alkalmazkodni tartoznak, a melyek a kezelés gazdaságára és a muzeum-egylet tudományos czéljaira vonatkoznak.

8. E szerződés teljesen érvényben marad mindaddig, a meddig Kolozsvárt a m. kir. Ferencz József tud. egyetem fennáll; ha azonban a változott viszonyok és körülmények követelik, a szerződő felek közmegegyezése után bármikor módositható. A muzeum tulajdonához tartozó gyüjteményeket azonban sem egészben, sem részben, semmi esetre és semmi körülmények közt Kolozsvárról állandóan elvinni nem lehet.

9. Arra a nem remélt esetre, ha valamikor olyan körülmények állanának be, a melyek e szerződés felbontását parancsolnák, a fenn körülirt kölcsönös szolgálmányok megszünnek, mindenik szerződő fél a maga gyüjteményeit és minden tulajdonát a maga kezelése alá veszi és a Muzeum-egylet ez esetben köteles egy év alatt könyvtárával és minden gyüjteményeivel az egyetem helyiségeiből kiköltözni; a kert azonban az 5-ik pont kikötésének épségben tartása mellett az állam tulajdonában marad, az állam pedig e tulajdonjog átengedése viszonzásául köteles lesz akkor a Muzeum-egyletnek egy oly önálló épületet, vagy könnyü szerrel önállóvá tehető épületrészt teljes tulajdonjoggal feltétlen birtokába adni, a melyben a muzeum könyvtára és gyüjteményei a muzeum tudományos és kőzmivelődési czéljainak megfelelő módon elhelyezhetők és felállithatók lesznek.

10. A szerződés kiállitásához szükséges bélyeg és más illetékeket az állam hordozza.

11. Ezen szerzödés két egyenlő eredeti példányban állittatott ki s az Erdélyi Muzeum-egyletre nézve közgyűlésének jóváhagyásával, az

államkincstárra, illetve a kolozsvári m. kir. Ferencz József tud. egyetemre nézve pedig a vallás- és közokt. m. kir. minister megerősitésével válik kötelezővé.

Kolozsvárt, 1894. junius hó 1-én.

Az Erdélyi Muzeum-egylet nevében:

Finály Henrik s. k.
egyleti titkár.

A vallás- és közokt. m. kir. minister nevében:

Leővey Sándor s. k.
vall.-és közokt. minist. tanácsos.

Az Erdélyi Muzeum-egylet 1895. ápril 22-én tartott közgyülése a jelen szerződést egész terjedelmében jóváhagyta és jk. VII. számu határozatával elfogadta és megerősitette.

Kolozsvárt, 1895, április 12-én.

Gr. Esterházy Kálmán s. k.
egyl. elnök.

Finály Henrik s. k.
egyl. titkár.

22.235. szám. Ezen szerződést elfogadom és jóváhagyom, az 1894. évi 45.921. sz. a. kijelentett fentartással, mely szerrint a szerződés 2. pontja akkor lép érvénybe, midőn a törvényhozás az egyetemi könyvtári igazgatói állást az állami költségvetés során rendszeresiti.

Budapesten, 1895. május 17-én.

Wlassics s. k.

Folyóiratok szemléje.

A Századok 1900. XXXIV. évf. februári számát *Károlyi* Árpád „Szilágyi Sándor emlékezete cz. közleménye nyitja meg, melyet ő a Magy. Történelmi Társulat 1900. évi jan. 27-én tartott rendkivüli ülésében olvasott fel. Emlékezésében Károlyi Szilágyi Sándor „sokoldalú nagy és munkásságú életének legfőbb tartalmát" ragadta ki s főként az ő történetírói és történetkutatói méltatását adja. Azután *Császár* Elemér „Verseghy és a censori hivatal" czimű második és befejező közleményét vesszük. *Jancsó* Benedek „Az erdélyi románság legrégibb hiteles statisztikája" cz. a. ad közleményt. — A történeti irodalom rovatban *Zsindely* István „Magyar alkotmány az Anjouk és Zsigmond alatt" cz. munkáját ismerteti Ferdinándy Gejza. *Lendvai* Miklós: Temes vármegye nemes családjai-t ism. I. J. *Udvardy* László: Az egri érseki jogliceum története-t ism. Fináczi Ernő *Gyomlai* Gyula: A görögök történetét a római hódítás koráig, ism. Sz. A tárczában *Borovszky* Samu: Egy régi városi protocollum, *Jurkovics* Emil: Murány várában talált koporsók sorsa és *Ferdinándy* Gejza: Észrevételek Karácsonyi Jánosnak „Az arany bulla" czimű munkáról írt birálatára" cz közleményeit, azután új könyvek, folyóiratok